

Stadsherstel rondom het Amstelveld

De overwegend houten Amstelkerk staat op het Amstelveld, een plein in het centrum van Amsterdam, tussen de Reguliersgracht, Prinsengracht en de Kerkstraat, vlak bij de Utrechtsestraat. Rondom het Amstelveld heeft Stadsherstel meer dan tien (winkel) woonhuismonumenten, kerkgebouw De Duif met pastorie, alsmede de Amstelkerk gerestaureerd.

Amstelveld met Amstelkerk, kijkend van de Prinsengracht naar de bebouwing aan de Kerkstraat 1777

Ontstaan van het plein en de bebouwing er omheen:

De Amstelkerk staat in het stadsgeedeelte dat tijdens de vierde stadsuitleg van 1662 tot stand kwam. Het plan was om hier een grote kerk voor dit gedeelte van de stad neer te zetten. Volgens de oorspronkelijke opdracht van de Gemeente Amsterdam zouden er ook nog drie andere kerken gebouwd worden, op min of meer regelmatige afstand van elkaar. De vier kerken zouden komen te staan nabij de Leidsegracht, op het Amstelveld, op het Weesperveld (bij de huidige Roetersstraat) en op Wittenburg. De kerken zouden onderling verbonden worden door een lange straat tussen de Keizers- en Prinsengracht; de Kerkstraat. Behalve de Amstelkerk is alleen de Oosterkerk op Wittenburg uiteindelijk in 1671 gerealiseerd.

Om in de onmiddellijke behoefte aan zielzorg te voorzien, werd in 1668 op het Amstelveld vast een noodkerk gebouwd naar ontwerp van stadsbouwmeester Daniël Stalpaert. Zij werd in een hoek van het plein gesitueerd, aan de kant van de Reguliersgracht, zodat ze niet in de weg zou staan tijdens de bouw van de definitieve kerk. Uiteindelijk werden de plannen voor een grote stenen kerk op het Amstelveld niet uitgevoerd en werd de tijdelijke noodkerk permanent.

Van provisorische tot permanente kerk

Stadsbouwmeester Daniël Stalpaert (1616-1676) behoorde tot het college van vier kerkmeesters. De kerk was nauwelijks meer dan een predikschuur, bestaande uit onbeschilderd grenenhout, vrijwel zonder enige vorm van verfraaiing, met een vloer van eenvoudige straatklinkers.

In 1673 kreeg de kerk ook een bakstenen aanbouw aan de zijde van de Reguliersgracht, en een bakstenen kosterswoning aan de kant van het Amstelveld. Dit wijst erop dat de plannen voor een definitieve kerk al in een vroeg stadium op de lange baan zijn geschoven. De kerk werd aan de buitenzijde in een zacht rode kleur geschilderd, die het houtwerk in overeenstemming bracht met de stenen aanbouwen. In 1755 werd over de verticale beschieting een nieuwe horizontale betimmering aangebracht die in een lichte kleur werd geschilderd.

De Predikschuur met onbeschilderd interieur, 1818

Verfraaiing in 1840 dankzij een legaat

Pas omstreeks 1840, nadat er een legaat verkregen was, onderging de toen al meer dan 170 jarige noodkerk inwendig voor het eerst belangrijke wijzigingen. Hendrik Springer, die een in 1836 door het kerkbestuur uitgeschreven prijsvraag had gewonnen, werd gevraagd voor een verbouwingsplan voor de kerk. Zijn plan werd op enkele punten aangepast door Cornelis Alewijn, hoofd van 'Stads Publieke Werken', en na diens dood in 1839, voltooid door architect P.J. Hamer. De plaats van de preekstoel werd een kwart slag gedraaid, naar de zijde van het Amstelveld. De oorspronkelijke houtconstructie werd verborgen achter een betimmering van voornamelijk gotische vormen. De zijbeuken kregen gewelven en de halfronde bovenramen maakten plaats voor spitsboogramen. De gewelfconstructie ging schuil achter een vlak houten plafond waartegen een wit geschilderd doek werd gespannen. 49 jaar later was dit doek aan vervanging toe: men bracht toen over het vlakke plafond een stucplafond aan, versierd met rozetten rondom een lichtrooster en ondersteund door grote korbelen met acanthusbladeren, rozetten en voluten. Ook het meubilair werd vernieuwd. Als afronding van de bouwcampagne kreeg de kerk in 1843 een fraai orgel van de firma J. Bätz. De orgelkast was een ontwerp van Springer.

De vervallen Amstelkerk wordt de eerste kerkrestauratie van Stadsherstel. Er volgen zo'n 35 kerkelijke gebouwen in en 45 kilometer rondom Amsterdam.

Herbestemming

Aan het einde van de twintigste eeuw had de Amstelkerk te kampen met teruglopend kerkbezoek en was ook totaal vervallen, geld voor herstel was er niet. Op verzoek van het Gemeentelijk Bureau Monumentenzorg heeft Stadsherstel het gebouw toen overgenomen. Dankzij de inzet van vele partijen kon Stadsherstel de kerk restaureren en deze in 1990 als haar eigen kantoor in gebruik nemen. De Vrienden van Stadsherstel hebben bijgedragen aan de restauratie van klokkenstoel, het vergulden van het orgel en de klok en het aanbrengen van de Jan van der Heijdenlantaarns aan de kerk. Tijdens kantooruren is de kerk gratis van binnen te bekijken en er is altijd een expositie te bezichtigen. De Amstelkerk is de enige overgebleven houten noodkerk in Amsterdam. Nog steeds herbergt de kerk het kantoor van Stadsherstel. De middenruimte van het gebouw wordt verhuurd voor (culturele) activiteiten en er wordt nog steeds gekerkt. In de stenen aanbouwsels bevinden zich woningen en een restaurant.

Neem eens een kijkje op onze website www.stadsherstel.nl voor de verhuurmogelijkheden van de Amstelkerk en de (culturele) activiteiten die daar in plaatsvinden. De houten Amstelkerk is van vanwege haar akoestiek uitermate geschikt voor kamermuziek.

Verloederd gebied; tippelprostitututie, sloop, en panden in de stutten

Dit deel van de stad stond er in de jaren zeventig, toen Stadsherstel begon met aankopen van panden in deze buurt, erg verloederd bij, zo had men te maken met tippelprostitututie. Van de 13 bouwvallige panden die Stadsherstel in dit gebied aankocht, stonden er vier in de stutten en was van één alleen nog maar een onderstuk over. De oorlog had zijn desastreuze sporen achtergelaten. In de hongerwinter waren veel panden ontdaan van alle brandbare materialen, waardoor ná de oorlog sloop vaak de enige optie was als de panden vanzelf al niet ingestort waren. Vaak bleven er onderstukken staan. Soms werden er loodsjes van gemaakt, zoals in de Kerkstraat wel voorkwam.

De Kerkstraat aan het Amstelveld, veel onderstukken en loodsjes, 1950.

Toen Stadsherstel in 1971 het hoekpand Reguliersgracht 70 kreeg aangeboden, aarzelde men geen moment en kocht het monument aan. Immers, hoekpanden hebben al vanaf de oprichting van Stadsherstel de bijzondere aandacht gehad. Hoekpanden fungeerden toen vaak als boeksteunen voor de slechte panden in de twee gevelrijen. Omdat de hoekpanden zelf ook vaak slecht waren hadden ze een stutconstructie nodig om ze op hun plek te houden. Dat was onder andere nodig bij dit pand, maar ook bij ons hoekpand aan de overkant van de gracht.

Hoekpanden waren voor Stadsherstel ook belangrijk omdat ze na restauratie aan twee gevelzijden een positieve uitstraling gaven; we hoopten daarmee ook burens te stimuleren hun panden op te knappen. Het pand aan de Reguliersgracht was in gebruik bij een handel in seksartikelen. Dit ongewenste gebruik werd direct na de aankoop door Stadsherstel, in 1971, beëindigd.

Reguliersgracht 70 gestut aan de zijgevel zodat ze niet de Kerkstraat in zou vallen, 1998

Reguliersgracht 70; met teruggebracht pothuis

Rijksmonumenten beschrijving: "Ouder hoekhuis met gevel onder rechte lijst (XIXc)"

Op dit perceel werd kort na 1670 een huis neergezet. Het huidige uiterlijk van het pand is 19^e-eeuws, dat is onder andere te zien aan de gietijzeren rozetten van de balkankers en de rechte gevellijst. Het pand bezit een leugenaar; vanaf de straat doet de bouw vermoeden dat het pand hoger is dan in werkelijkheid, maar vanaf de zijkant is goed te zien dat dit toch niet zo is. Dit pand werd, gezamenlijk met het buurpand Kerkstraat 328, in 1998 gerestaureerd. De twee huizen zijn toen met elkaar verbonden om vier ruime woningen te creëren. Tijdens de restauratie werden de fundamenteën en de tekeningen gevonden van een pothuis dat tot 1913 in de Kerkstraat aan het hoekpand vast had gezeten. In overleg met Bureau Monumentenzorg werd besloten dit pothuis terug te brengen.

In de Kerkstraat bevindt zich nog het pothuis. Foto Bernard Eilers 1909

Pothuizen zijn lage aanbouwjes, die - vaak illegaal - tegen een huis waren gemetseld. Zij werden gebruikt als (vergroting van) bedrijfs- of opslagruimte of als vergroting van de woonruimte. In de loop der tijd zijn vele pothuizen verdwenen. Daarom heeft Stadsherstel besloten zo'n karakteristiek bouwsel in het straatbeeld terug te brengen. Dit kon gebeuren dankzij een bijdrage van de Vereniging Vrienden. Het pand had vanaf de jaren zeventig tot aan de restauratie een dubbele stutconstructie nodig om overeind te blijven staan. In 2002 is er een gevelsteen in de muur aangebracht, genaamd De Stutter, ter herinnering aan de mensen die het vele stutwerk in de stad verrichtten; in dit geval was dat stutter Guus Schmidt. Zijn initialen staan in de gevelsteen aangegeven. De steen is gemaakt door Tobias Snoep.

Gerestaureerde Reguliersgracht 70 met boven het pothuis gevelsteen De stutter

Kerkstraat 328; met terra cotta consoles

Rijksmonumenten beschrijving: "In hoofdzaak uit het 3e kwart van de 19e eeuw stammend pand (in de kern ouder) met gevel onder gesneden rechte lijst met consoles. In het stadsbeeld passend gebouw van eenvoudige en traditionele architectuur"

In 1670 koopt meester-timmerman Claes Dircxzn - van Houten een erf voor f 454,- . Hij verkoopt twee jaar later een huis en erf voor f 3.008,- . Meester-smid en slotenmaker Jan Janszn van Gesselt is dan eigenaar van Reguliersgracht 70, en in 1698 koopt hij het buurpand Kerkstraat 328. In 1691 wordt van Gesselt ook als eigenaar van Kerkstraat 326 genoemd. In 1802-1823 waren Willem Borski en later zijn weduwe eigenaar van Kerkstraat 326 en 328. Stadsherstel heeft Kerkstraat 328 in 1969 gekocht. Veel oude huizen in de stad zijn versierd met ornamenten en beeldhouwwerk, meestal van natuursteen, of hout. Bij dit pand zijn de consoles uitgevoerd in terra cotta.

De gevelreclame op het monument is behouden als herinnering van de oude bestemming.

Terra cotta ornamenten

In de 19^e eeuw werden ook andere materialen toegepast, zoals terra cotta. Deze ornamenten van gebakken klei werden vervaardigd m.b.v. gipsen vormen. De klei werd uit de hand in de gipsvorm gestreken. De vorm bestond uit meerdere stukken, teneinde de gevormde klei van de vorm te kunnen ontdoen. Na droging werd het product gebakken. Terra cotta wordt tot op heden bij voorkeur in decoratieve sfeer toegepast. Het keramische product is niet in staat grote krachten op te vangen. Het is bij ons pand ook alleen maar als versierend element toegepast.

Willem Borski en de firma Weduwe W. Borski

Kerkstraat 326 en 328 zijn van 1802 t/m 1814 van Willem Borski geweest en daarna tot 1823 van zijn vrouw Johanna Jacoba Borski-van de Velde (1764 -1846). Zij was een Nederlands bankier en één van de bekendste personen uit de familie *Borski*. Willem Borski (1765-1814) was commissionair in effecten, makelaar in fondsen en participant, onder andere met Hope & Co, in financiële ondernemingen, waaronder leningen aan Rusland en Spanje. Ook handelde hij in rijst en graan. Als Willem op reis was, behartigde zijn vrouw Johanna Borski zijn zaken.

In 1812 is hij een van de rijkste inwoners van Amsterdam. Hij heeft een huis aan de Keizersgracht. In 1805 koopt hij landgoed Elswout in de Kennemer duinen bij Overveen. Als Willem Borski in 1814 overlijdt, erft zijn weduwe een groot vermogen, zes herenhuizen in Amsterdam en het landgoed. Ze zet de zaken van haar man voort als de Firma Weduwe W. Borski, samen met procuratiehouder Johannes Bernardus Stoop. Die heeft zij nodig, want als vrouw is zij niet welkom op de Effectenbeurs.

Het bedrijf van de Weduwe Borski groeit. Als Koning Willem I der Nederlanden in 1814 De Nederlandsche Bank opricht, koopt de weduwe de niet verkoopbare aandelen, met een waarde van 2.000.000 gulden op. Zoals zij had verwacht, krijgt men vertrouwen in de bank, waardoor de koers stijgt en zij haar aandelen met grote winst kan verkopen. In 1820 plaatst de firma, samen met Hope & Co, Russische leningen voor 120.000.000 gulden. In 1840 voorkomt de weduwe, deels met privévermogen, de ondergang van de Nederlandsche Handel-Maatschappij. Het privévermogen van de weduwe werd geschat op 4.000.000 gulden, exclusief haar huizen en landgoederen. Zij was daarmee een van de rijkste inwoners van het koninkrijk. In 1844 trekt zij zich terug uit de firma, en twee jaar later overlijdt zij. Ze is begraven in de Nieuwe Kerk, samen met haar portretten. Willem en Johanna Borski hadden tien kinderen, van wie er twee vroeg overleden. Ook hadden enkele kinderen goede relaties met rijke koopmansfamilies.

Johanna Borski

Kerkstraat 326; een vrouwelijk dispuutshuis

Rijksmonumenten beschrijving: "Pand met klokgevel (XVIIIc) met gesneden pui (XVIII d) "

Dit type pui, met geblokte stijlen was één van de twee meest voorkomende puien. Hier is hij uitgevoerd met geprofileerde deurstijlen.

In dit pand zit sinds 1983 het vrouwelijk studentendispuut B.E.V.E.R. De betekenis van de afkorting is geheim, maar het is op 20 september 1851 opgericht. Hier wonen 7 actieve leden die allen studeren in Amsterdam, de dispuutsvergaderingen vinden er plaats en alle bevers zijn er te allen tijde welkom. De gevelsteen is gemaakt door Gonne de Jong-Janssen, zij kwam in 1941 bij het dispuut, haar beeldmerk, een paddenstoel, is opgenomen in de steen.

Gevelstenen

Rondom de Amstelkerk staan meerdere gebouwen met een nieuwe gevelsteen. Zoals b.v. Stadsherstels pastorie van de Duif, en Kerkstraat 331. Gevelstenen werden al in de middeleeuwen in gevels aangebracht om huizen te benoemen in een periode voordat deze huisnummers hadden. Daarnaast konden de stenen ook dienst doen als een soort reclameteken. Pas vanaf de Napoleontische tijd werden de huizen en wijken genummerd, waardoor een van de aanleidingen tot het vervaardigen van gevelstenen verdween. Maar gedenkstenen kwamen nog wel voor. Stadsherstel heeft veel gevelstenen gerestaureerd en teruggeplaatst, of er later een andere passende plaats voor gevonden. B.v. stenen die uit gesloopte panden zijn gered, of zwerfstenen waarvan niet bekend is in welk pand ze thuishoren.

Kerkstraat 326 met winkelpui en gevelsteen de Bever

De hoek aan de overzijde van de Reguliersgracht:

De percelen op deze hoek worden hier in 1668 uitgegeven door Burgemeester en Thesauriers van Amsterdam. Een paar keer zijn (delen van) deze hoek in bezit geweest van dezelfde eigenaar, zoals eind 17^e eeuw, toen was de loodgieter Samuel Moot zowel eigenaar van Reguliersgracht 65 en 67 als van Kerkstraat 331. En de familie Deenik; - zij waren makelaar en hadden een timmermansbedrijf - verkochten in 1974 de volgende 5 panden aan Stadsherstel: Reguliersgracht 63, 65, 67 en Kerkstraat 321 en 323.

Reguliersgracht 63; nog zeer origineel, ontworpen door I. Gosschalk

Rijksmonumenten beschrijving: "Door I. Gosschalk gebouwd huis (XIXc/d) met zeer originele gevel in middeleeuwse trant (overkragingen, topgevel met windveren) maar met neo-renaissance details; opmerkelijke (oorspronkelijk waarschijnlijk open) loggia op de 3e verdieping met van de gangbare afwijkende kleuren."

Reguliersgracht 63 werd, zoals gezegd, tegelijk met de naastgelegen panden 65-67, Kerkstraat 321 en 323, aangekocht in 1974, maar was bouwkundig nog in redelijke staat en werd daarom niet in de restauratie meegenomen. Het van oorsprong 17^e-eeuwse pand was in 1881 in handen gekomen van de aannemer Zeeger Deenik. Deze liet het grondig verbouwen naar ontwerp van architect Isaac Gosschalk, met gebruikmaking van de oude funderingen en muren.

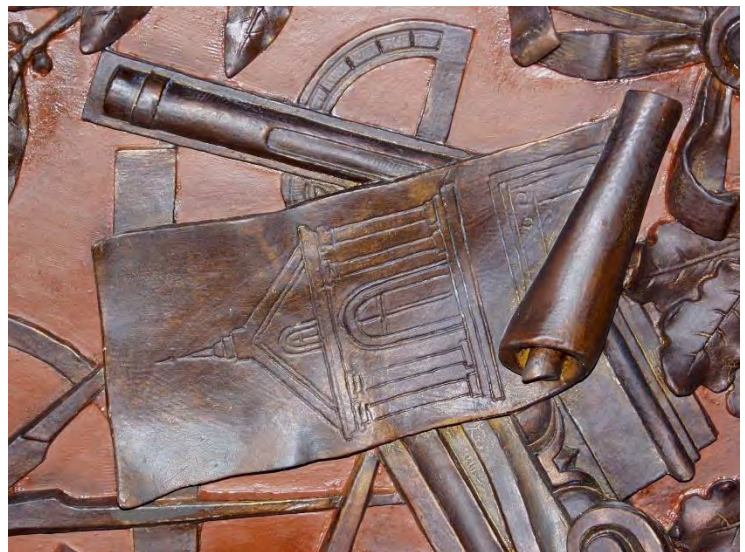
Deenik ging hier wonen en hij hield er zijn kantoor. Het pand heeft één van de gaafste 19e eeuwse interieurs. Vele ambachten zijn in dit pand vertegenwoordigd. Maar ook zijn er bijzondere details die vertellen over de Vrijmetselarij.

De gevel is een vrije interpretatie van de schilderachtige Oudhollandse gevel. Het middeleeuwse is herkenbaar in de overkragingen in de gevel en de topgevel met windveren. Ook is de verstening van het houten huis te herkennen in de gevel. Het schilderachtige uit zich in de grote rijkdom aan kleuren en materialen, een levendige afwisseling van baksteenmotieven, veel beeldhouwwerk en gesneden details. Daarnaast zijn ook invloeden te zien van de contemporaine Engelse architectuur (de zogenaamde Queen Anne-stijl).

De ruime toepassing van hout heeft waarschijnlijk te maken met de functie van het gebouw als privé-kantoor en woning van de meester timmerman Zeeger Deenik. Het pand is ontworpen als visitekaartje voor zijn firma.

De opvallende kleuren rood en groen, neigend naar blauw in de gevel en op het plafond van de 2e verdieping verwijzen mogelijk naar de kleuren van de Vrijmetselarij waarvan Deenik en Gosschalk lid zijn wanneer ze dit pand bouwen. Ook kan de Engelse gevel verwijzen naar Engeland, bakermat van de moderne Vrijmetselarij.

Schouw met spreuk Effen is slecht treffen en het plafond met details van de Vrijmetselarij zoals de Tempel van Salomo.

Vrijmetselarij

Ook in het interieur lijken attributen verwerkt van de Vrijmetselarij. De kern van de Vrijmetselarij is een visie op leven en maatschappij als een te voltooien bouwwerk. De Vrijmetselarij bouwt in geestelijke zin aan de Tempel om een beter mens te worden. Dit doet hij in de werkplaats of loge en door deel te nemen aan rituelen en door met behulp van symbolische gereedschappen als koord, passer en winkelhaak de maat der dingen vast te stellen en de rechte verhoudingen te bepalen tot Opperwezen en medemens. Dankzij de Vrienden konden de stoephekjes terugkomen en een lantaarn.

Reguliersgracht 65

Rijkmonumenten beschrijving: "Pand met gevel onder rechte lijst (XIX A)"

In 1671 is er in de verkoopakte nog geen sprake van een huis en erf, maar in 1703 wel. In 1959 kopen W.C. en H.J. Deenik dit pand. Reguliersgracht 65 is 1 van de 5 in 1974 door ons aangekochte panden. Zij vormen samen een voor het stadsbeeld belangrijke plek. Na een zeer ingrijpende restauratie konden de woning en winkel in 1991 worden opgeleverd. Met veel zorg is de gedemonteerde gevel van nummer 65 weer met de oude steentjes opgetrokken, waarbij veel aandacht is besteed aan het metselverband.

Reguliersgracht 67; een pand met een 19^e eeuwse winkelinterieur

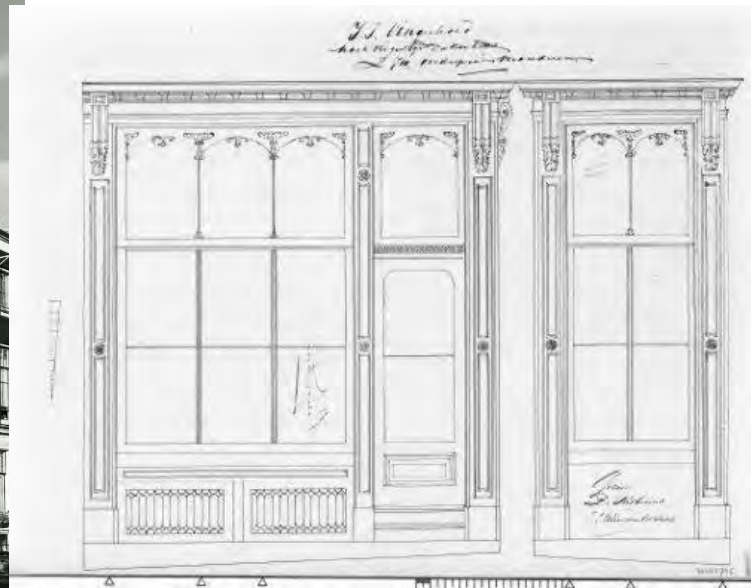
Rijkmonumenten beschrijving: "Pand met gevel onder rechte lijst (XIX A)"

Jarenlang zit er een broodbakker in dit hoekpand en wel vanaf 1784. In 1835 wordt het als 'broodbakhuis en erf' beschreven, 'waarin die affaire onheugelijke jaren is'. In 1871 staat als beroep van de eigenaar 'koek en banketbakker' genoemd. J.J. Vingerhoed woont op dat moment ook in dit pand. Vingerhoed vraagt in 1863 een vergunning aan voor het herstellen en verfraaien van de onderpui, en het amoveren van het pothuis. In de winkel van nummer 67 is de negentiende eeuwse toonkast met kolommen en kapitelen weer teruggebracht, tezamen met de bijbehorende tegelpatronen in de vloer.

Bij het schoonmaken van de gevels kwamen in de zijgevel van 67 een aantal dichtgemetselde 'gevelogen' tevoorschijn, die vroeger dienden als natuurlijke verlichting van het trappenhuis. Dankzij de steun van de Vereniging van Vrienden konden de ogen weer geopend worden. Deze zijn nu gevuld met glas-in-loodraampjes, gemodelleerd naar een origineel ruitje dat achter het metselwerk werd ontdekt. Ook hebben de Vrienden deze panden voorzien van bijpassende oude lantaarns, zodat deze hoek, samen met de Amstelkerk even verderop, een feestelijke aanblik biedt.

Jarenlang stond ook dit pand in de stutten.

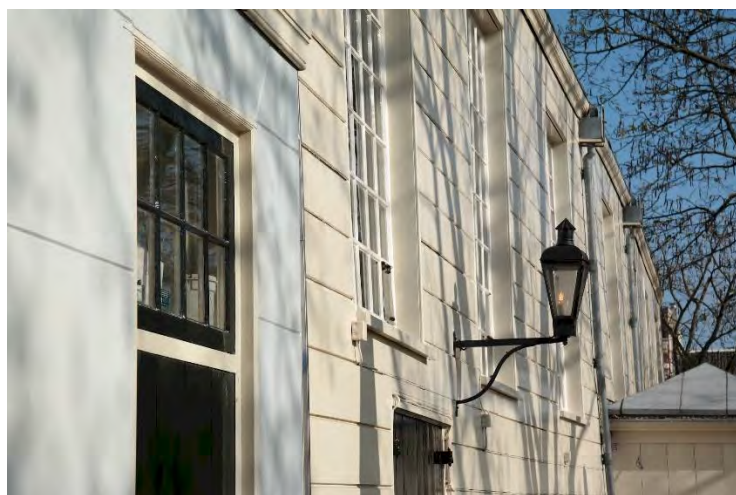

Jan van der Heijdenlantaarn.

De finishing touch van de restauratie van de Amstelkerk bestond uit het aanbrengen van de door de vrienden geschonken gevellantaarns. Deze gevellantaarns zijn een verantwoorde reconstructie van een model dat in de 17^e eeuw gemaakt werd voor de zogenaamde 'Jan van der Heijden verlichting'. Het model was aanvankelijk (door Jan van der Heijden in 1669) in aardewerk ontworpen, immers; als zij van koper waren, zouden ze aanleiding geven tot 'dieverij' en van blik gemaakt, zouden ze 'spoedig lek worden'.

Binnen enkele jaren was de stad voor die tijd zó mooi verlicht dat zij een voorbeeld was voor andere Europese steden. De Jan van der Heijden-lantaarns werden op een houten paal geplaatst, en op den duur ook op een houten arm aan de gevel bevestigd. Aan het eind van de zeventiende, begin van de 18^e eeuw, werden zulke gevelarmaturen uit ijzer vervaardigd, aanvankelijk in dezelfde vorm als de houten arm had. Later in de achttiende eeuw ontwikkelden de gesmede armen zich tot een sierarm met een in- en uitgezwenkte krul. Het leuke bij de Amstelkerk is, dat naast de door de Vrienden geschonken gevellantaarns, ook het gemeentelijk Elektriciteitsbedrijf de Jan van der Heijden-lantaarns op houten palen heeft neergezet aan de zuidzijde van de kerk aan de Prinsengracht. De lantaarns zijn bij de Amstelkerk ook zeer passend, omdat het stadsverlichting plan van Jan van der Heijden in 1668 werd goedgekeurd en dat was ook het bouwjaar van de Amstelkerk. Het hoekpand van de Kerkstraat/ Reguliersgracht 67 heeft ook een Jan van der Heijden lantaarn gekregen van de Vrienden.

Reguliersgracht 321.

Rijksmonumentenbeschrijving: "Pand met gevel onder rechte lijst (XIX)"

In het diep gelegen souterrain van Kerkstraat 321 is de oude eiken trap herplaatst die afkomstig was uit nummer 67.

Kerkstraat, het hoekje aan de Reguliersgracht is al gerestaureerd, het pand aan de overkant op nummer 70 staat nog in de stutten en de panden Kerkstraat 329 en 331 moeten nog gerestaureerd worden

Kerkstraat 323

Rijksmonumentenbeschrijving: "Pand met gevel (XVII) onder rechte lijst (XIX)"

In 1723 wordt er in een verkoopakte aangegeven dat de kelder apart verhuurd wordt als woonkelder.

En in 1958 is er een winkel in het souterrain gevestigd.

Kerkstraat 329

Rijksmonumentenbeschrijving: "Pand met klokgevel onder rollagen en fronton (XVIII?)"

Nummer 329 is rond 1690 gebouwd en heeft een halsgevel. Het pand was ingepakt met op- en neren toen Stadsherstel het aankocht: alleen zó kon het zeer bouwvallige pand bij elkaar gehouden worden. De voluten zijn uitgevoerd als eenvoudige krullen.

Kerkstraat 329 staat in de op en neren (de balkconconstructie in de gevel) en 331 moet nog herbouwd worden.

Kerkstraat 331

[Http://verdwenengebouwen.nl/gebouw/5559](http://verdwenengebouwen.nl/gebouw/5559), beschrijving: "Voormalig rijksmonument 883. 18^e eeuwse gevel onder uit- en in gezwenkte top met rollagen en lijstvormige bekroning (19e eeuw).

Van nummer 331, dat ooit het tweelingpand was van 329, resteerde in 1991 - toen Stadsherstel er eigenaar van werd - alleen nog het onderstuk. Dit werd gebruikt als stalling en onderdoorgang voor auto's naar het daarachter gelegen binnenterrein. Op deze plek staat nu een pand dat afkomstig is uit de Dirk van Hasseltsteeg; nummer 29. Dit pand moest wijken voor het Kolkcomplex, en is door ons verplaatst. In de top van het pand is bij de voltooiing van de herbouw in 1995 een gevelsteen aangebracht ter herinnering aan dr. Th. A. J. Meys, commissaris van Stadsherstel, die bij een auto-ongeluk om het leven is gekomen.

Het Amstelveld

Het Amstelveld werd en wordt voor diverse doeleinden gebruikt. Zo liet Koning Lodewijk Napoleon de (toen Rijksbouwmeester Abraham van der Hart) in 1806 een gebouw voor de nationale munt ontwerpen voor op het Amstelveld. Ook kwam hier jaarlijks de kermis voorbij, compleet met prachtige attracties, poffertjes en beignetkraam. En sinds 1876 wordt er een markt gehouden.

De maandagochtendmarkt op het Amstelveld was voor de oorlog een van de bekendste Amsterdamse markten. Er werd van alles verkocht: textiel, sigaren, vis, boeken, jonge hondjes en kippen. Op de markt stonden bekende figuren zoals het komische duo 'heel wat en ½ wat' (foto 1920), 'Had-jememaal' en 'Professor Kokadorus'. Kokadorus was een beroemd Joods koopman, met een oma die Ka heette, een opa Ko en een vader die Dorus heette, daarom noemde hij zich Kokadorus. Zijn echte naam was Meijer Linnewiel. Hij stond bekend om zijn soms rauwe humor.

Meijer Linnewiel werd in Leeuwarden geboren in 1867. Toen hij 10 was verkocht hij al lucifers in de Kalverstraat en op zijn 14e stond hij al op het Amstelveld. Hij heeft daar zijn zilveren jubileum als standwerker gevierd en kreeg toen een medaille van de Amsterdamse burgers. Hij woonde in de Jodenbreestraat. In 1934 is hij overleden. Het standbeeld op het Amstelveld stelt Kokadorus voor. Kokadorus was bevriend met Koningin Emma.

Kermis op het Amstelveld

Heel wat en ½ wat voor de Amstelkerk

In de oorlog

In februari 1941 molesteerde de WA Joodse marktkooplui op de maandagmarkt. Op 14 september 1941 werd deze markt verboden voor Joden, zoals alle markten in Amsterdam. Er werden toen drie aparte markten ingesteld, die speciaal voor Joden waren, waaronder het Waterlooplein.

Op het Amstelveld stonden veel Joodse kooplieden. Na de wegvoering van de Joodse bevolking in de Tweede Wereldoorlog was het met de markt dan ook gedaan. Joodse handelaren hadden vanouds een belangrijk aandeel in de Amsterdamse markten. De marktvergunningen uit de periode van 1922 tot 1954 die op het Stadsarchief bewaard worden zijn een belangrijke bron. Deze vermelden naam, adres en geboortedatum van de kaarthouder, de verkochte producten en de plaats van de markt. Op de achterzijde is vaak een pasfoto van de kaarthouder aanwezig.

Het Amstelveld nu

's Maandags is er Bloemenmarkt. In de zomer worden er ook antiekmarkten gehouden. Er is een café met terras, een kinderspeelplaats met zandbak, een jeu-de-boulesbaan en ruimte om te voetballen.

De karakteristieke beplanting bestaat uit 46 Kaukasische vleugelnootbomen (*Pterocarya fraxinifolia*). Deze bomen staan er - dankzij een constructie onder de grond, waar ze goed hun wortels kwijt kunnen - nog steeds. (Jaren geleden was er sprake van kap van deze bomen omdat de wortels de bestrating steeds omhoog duwden).

Kerk De Duif, Prinsengracht 756

De Duif is één van de gebouwen die in het bezit is gekomen van Stadsherstel toen de maatschappij eind 1999 fuseerde met het Amsterdams Monumenten Fonds (AMF). De kerk, een schepping uit 1856-1857 van Theo Molkenboer, stond jaren in de stutten. De verontruste parochianen die het gebouw in 1974 hadden gekraakt om het voor sloop te behoeden, zochten in 1990 contact met het AMF. Het onderhoud was voor deze vrijwilligers niet op te brengen en het gebouw ging steeds verder achteruit. Het AMF heeft het kerkgebouw in 1995 in eigendom gekregen van het bisdom. De voorbereidingen tot de restauratie begonnen in 1997. In september 1999 begonnen de bouwkundige werkzaamheden en op 15 november 2002 was de officiële afronding van deze, tot dan toe grootste, restauratie in de geschiedenis van Stadsherstel.

Veel aandacht is besteed aan de handhaving van het interieur. Het maken van een inbouw voor kantoren of iets dergelijks was vanwege de prachtige kerkzaal geen optie. Het imposante Smits-orgel is gerestaureerd en er wordt regelmatig een orgelconcert op gegeven. De Duif wordt net zoals de Amstelkerk verhuurd voor culturele evenementen. De parochianen gebruiken de kerk op zondag voor hun diensten.

Neem eens een kijkje op onze website www.stadsherstel.nl voor inspirerende verhuurmogelijkheden in de Duif en de (culturele) activiteiten die daar in plaatsvinden.

Pastorie

De pastorie op Prinsengracht 758 is gebouwd in 1885 naar een ontwerp van de bouwkundig opzichter P.J. Huibers. Deze was parochielid en bouwkundig adviseur van het kerkbestuur. Het pand werd tegelijk met De Duif gerestaureerd en wordt nu verhuurd als kantoorruimte. In de gevel zit een steen ter ere van Jaap Vermeulen, commissaris van Stadsherstel, die in 2001 is omgekomen tijdens het bergbeklimmen.

Onze vrienden

Ook meehelpen stadsherstellen en daar optimaal van genieten? Dat kan als u Vriend wordt van Stadsherstel. De Vrienden van Stadsherstel maken echt het verschil, dat heeft u tijdens deze wandeling kunnen zien. Zij helpen ons met het aankopen, restaureren, herbestemmen en openstellen van monumenten en dragen bij aan het behoud van het restauratieambacht.

90% van uw contributiebijdrage gaat naar de monumenten

Met de hulp van de Vrienden konden bijvoorbeeld zes Amsterdamse panden worden aangekocht, zoals De Hollandsche Manege. En dankzij hun steun krijgt de Fronik buurtboerderij in Zaandam haar beeldbepalende betimmeringen terug.

Van alle contributiebijdragen wordt 90% daadwerkelijk besteed aan de monumenten én 100% van uw extra bijdragen. Dat is mede mogelijk dankzij de grote hulp van onze enthousiaste vrijwilligers.

Kijkje achter de schermen

Wij houden van ons werk en vinden het heerlijk om u daar echt deel van uit te laten maken. Daarom schrijven wij veel over onze parels zoals in de #OmDeDagEenMonument nieuwsbrief waar u zich gratis voor kunt inschrijven. Ook organiseren we elk jaar vaste én extra Vriendenactiviteiten zoals de Vriendenwandeling. Daarnaast krijgt u exclusieve kijkjes achter de schermen bij een restauratieproject en kunt u als eerste onze nieuwe aanwinst komen bekijken.

Oftewel u bent van harte welkom bij onze Vriendenclub

Lidmaatschap voor twee plus één cadeau

Als particulier bent u al vanaf € 30,-, lid van de Vrienden van Stadsherstel en als bedrijf voor € 100,-. U kunt dan samen met een introducté genieten van onze Vriendenactiviteiten. Het lidmaatschap is dus geldig voor 2 personen. Daarnaast mag u iemand anders een gratis jaarlidmaatschap cadeau geven.

Als Vriend krijgt u jaarlijks:

- Het Stadsherstel Magazine.
- Een boekje over een speciaal restauratieproject, nu over Stadsherstelmonumenten in Amsterdamse verdedigingswerken.
- De digitale nieuwsbrief.
- Een rondwandeling langs en in restauratieprojecten onder leiding van projectleiders en vrijwilligers.
- Een rondvaart langs Stadsherstelpanden voor een Vriendenprijs.
- Lezing en bezoek aan een monument tijdens de Ledenvergadering
- Korting op of zelfs gratis toegang tot verschillende [culturele activiteiten](#).
- 5% korting op een locatie voor het organiseren van uw feestelijke/zakelijke bijeenkomst.
- Korting op het Stadsherstelboek 'Amsterdam Herstelt'.
- En u mag gelijk één gratis lidmaatschap weggeven.

Inschrijven kan via www.stadsherstel.nl